

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE LITERE**

ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Guia Sorin

Doctorandă: Crețu P. Florentina Camelia,
căs. Crăciun

IAȘI, 2025

Cuprins

Argument.....

Capitolul I - Aspecte monografice.....

Date generale privind localitățile anchetate.....

I. 1 Relief.....

I. 2 Rețea hidrografică.....

I. 3 Climă.....

I. 4 Vegetație.....

I. 5 Faună.....

I. 6 Ocupații.....

I. 7 Tradiții și obiceiuri.....

I. 8 Costum popular.....

I. 9 Superstiții.....

I. 10 Istorie.....

I. 11 Cultură.....

I. 12 Turism.....

I. 13 Specific culinar.....

I. 14 Economie.....

Capitolul al II-lea – Principii teoretice și metodologice.....

II. 1 Metode de cercetare.....

Observația.....

II. 2 Anchetatorul.....

II. 3 Subiecții vorbitori.....

II. 4 Punctele de anchetă.....

Capitolul al III-lea – Aspecte fonetice în graiul din Valea Bistriței.....

III.1 Particularități fonetice.....

Transcrierea fonetică.....

Aspecte fonetice în graiul de pe Valea Bistriței.....

III.1.2 Vocalism.....

Închiderea timbrului unor vocale.....

Deschiderea timbrului unor vocale.....

Schimbări de localizare.....

Monoftongări.....

Diftongări.....

III.1. 3 Consonantism.....

III. 1. 3. 1 Fonetisme arhaice.....	
III. 1. 3. 1. 1. Fonetismul arhaic <i>j</i>	
III. 1. 3. 1. 2. Fonetismul arhaic <i>ž</i>	
III. 1. 3. 1. 3. Fonetismul arhaic <i>dʃ</i>	
III. 1. 3. 2. Palatalizarea dentalelor.....	
III. 1. 3. 3. Palatalizarea bilabialelor <i>p, b, m</i>	
III. 1. 3. 3. 1. Palatalizarea bilabialei <i>p</i>	
III. 1. 3. 3. 2. Palatalizarea bilabialei <i>b</i>	
III. 1. 3. 3. 3. palatalizarea labialei <i>m</i>	
III. 1. 3. 4. Palatalizarea labiodentalelor <i>f, v</i>	
III. 1. 3. 4. 1. Palatalizarea labiodentalei <i>f > ș</i>	
III. 1. 3. 4. 2. Palatalizarea labiodentalei <i>v > ž (g')</i>	
III. 1. 3. 5. Africatele <i>č-ğ</i>	
III. 1. 3. 5. 1. Africata <i>č</i> devine fricativa <i>ș</i>	
III. 1. 3. 5. 2. Africata <i>ğ</i> devine fricativa <i>ž</i>	
III. 2 Modificări fonetice.....	
III. 3 Aspecte lexicale.....	
Capitolul al IV-lea - Aspecte sociolingvistice.....	
Preliminarii.....	
Profiluri individuale ale subiecților anchetati.....	
IV.1.1. Origine.....	102
IV.1.2. Sex.....	105
IV.1.3. Vârstă.....	106
IV.1.4. Statut social.....	107
IV.1.5. Varietăți condiționate de situația de comunicare.....	109
Capitolul al V – lea.....	116
Dinamica realităților lingvistice prelevate de la ALR până în graiul contemporan.....	116
Preliminarii.....	116
Prezentare tabelară.....	117
Prezentarea comparativă a răspunsurilor.....	128
CONCLUZII.....	133
CORPUS DE TEXTE.....	139
1. Discuții libere.....	139
Farcașa.....	139
Crucea.....	142

Broșteni.....	144
Borca.....	147
Poiana Teiului.....	150
2. Chestionar.....	154
3. Tabele cu răspunsuri la întrebările din chestionar.....	158
Localitatea Borca.....	158
1. Tabele cu răspunsuri la întrebările din chestionar.....	158
Tabel Borca.....	158
Tabel Lunca.....	167
Tabel Mădei.....	180
Tabel Pârâul Pânteii.....	191
Tabel Pârâul Cârjei.....	201
Tabel Sabasa.....	211
Tabel Soci.....	224
Localitatea Broșteni.....	234
Tabel Broșteni.....	234
Tabel Cotârgași.....	246
Tabel Dârmoxa.....	258
Tabel Frasin.....	269
Tabel Holda.....	283
Tabel Holdița.....	294
Tabel Lungeni.....	304
Tabel Neagra.....	313
Tabel Pietroasa.....	323
Localitatea Crucea.....	332
Tabel Chiril.....	332
Tabel Cojoci.....	343
Tabel Crucea.....	356
Tabel Satu Mare.....	368
Localitatea Farcașa.....	381
Tabel Farcașa.....	381
Tabel Frumosu.....	392
Tabel Popești.....	402
Tabel Stejaru.....	412
Localitatea Poiana Teiului.....	422

Tabel Călugăreni.....	422
Tabel Dreptu.....	432
Table Galu.....	441
Tabel Petru Vodă.....	452
Tabel Poiana Largului.....	462
Tabel Poiana Teiului.....	472
Tabel Pârâul Fagului.....	482
Tabel Roșeni.....	492
Tabel Ruseni.....	502
Tabel Săvinești.....	512
Topoliceni.....	522
3. Tabele care reflectă dinamica graiului.....	532
Tabel Broșteni - SV.....	532
Tabel Farcașa - NT.....	542
Tabel Poiana Teiului - NT.....	547
BIBLIOGRAFIE.....	552

Rezumat

Lucrarea de față a sosit ca urmare a studiilor anterioare absolvite, ale căror lucrări definitorii, predecesoare a celei prezente, au fost concentrate pe aceeași tematică fonetică. Această teză și-a propus adăugarea de noi localități în lista punctelor de interes, corelarea informațiilor dialectale și socio-lingvistice noi și realizarea unui profil dialectologic integral a sectorului inferior al Văii Bistriței.

Motivul principal care a stat la baza acestui demers a fost conturarea unei imagini cât mai complete și complexe din punct de vedere fonetic, a sectorului inferior Văii Bistriței. Acest motiv a derivat dintr-un interes lingvistic de a documenta și răspândi specificul fonetic-dialectologic local, cu intenția de a reconstitui modificările fonetice de la publicarea ultimei lucrări pe această temă în urmă cu mai bine de trei decenii.

Prezentul demers de cercetare academică a inclus următoarele componente majore, ce au constituit de asemenea și capitolele prezentei lucrări: în primul rând, stabilirea unui cadru de desfășurare a anchetei dialectale, implicând delimitarea arealului care urma să fie investigat, definirea punctelor de interes din acest areal, alegerea întrebărilor potrivite din ALR, elaborarea chestionarului utilizat în anchete și pregătirea tehnică a instrumentarului de anchetă.

A urmat realizarea anchetelor cu subiecții intervievați, urmând protocolul preexistent, facilitarea interacțiunii cu vorbitorii subiecți, transferul și documentarea materialului audio obținut. Consecutiv, s-a efectuat transcrierea interviurilor realizate în cadrul anchetelor; după ascultarea și transcrierea materialului audio obținut de la sursele anchetate pe teren, corectarea și verificarea acurateței textului extras și formatarea de specialitate, folosind un font fonetic-dialectologic dedicat. Interpretarea textuală a materialului audio prelevat a fost corelată cu diferențele și asemănările dialectologice identificate din punct de vedere fonetic, luând în considerare factorii care au influențat variațiile fonetice și dialectologice, incluzând (dar ne-limitându-se la): locul de origine a subiectului, vârsta, nivelul de educație, statutul social, etc.

Încheierea prezentei lucrări nu putea constitui decât sintetizarea concluziilor și prezentarea lor sub forma unei treceri în revistă a celor mai importante informații textuale și numerice obținute în urma analizei efectuate pe parcursul investigației științifice, însoțite de o secțiune de anexe unde toate materialele transcrise în urma anchetelor sunt documentate, pentru referință.

În capitolul ce a deschis prezenta lucrare de cercetare, am analizat o gamă variată de aspecte monografice referitoare la Valea Bistriței, extrase dintr-o varietate de surse, inclusiv din cercetările anterioare realizate de alți autori, din monografiile regionale și din sursele oferite de primărie. Scopul fundamental al acestui capitol a fost de a furniza o bază solidă pentru înțelegerea contextului în care limbajul regional a evoluat și a ajuns la forma sa actuală. Influențele profunde ale realităților sociale, culturale și istorice din regiune au fost analizate în detaliu în acest capitol și au urmat să fie subiectul unor cercetări aprofundate în capitolele viitoare. Astfel, acest capitol nu a reprezentat doar o prezentare a datelor lingvistice, ci și o explorare a conexiunilor dintre limbaj, societate și istorie.

Capitolul următor și-a propus să traseze, pe scurt, principiile teoretice necesare studiului dialectal, cât și normele teoretice ce guvernează metodele de cercetare și ancheta dialectală. Astfel, am examinat și expus principiile teoretice esențiale care stau la baza cercetărilor dialectologice și am analizat și detaliat metodologiile utilizate în studiile anterioare din domeniul dialectologiei. De asemenea, am definit obiectivele și metodele acestei anchete, precum și rolurile esențiale ale resursei umane în cadrul acestui proces; totodată, s-au examinat criteriile de selecție a subiecților și s-a argumentat importanța diversității și reprezentativității acestora în cercetarea dialectologică. Nu în cele din urmă, a fost analizat procesul de elaborare a chestionarului, precum și criteriile de selecție a întrebărilor și temelor incluse în acesta și, în final, a fost detaliat procesul de selectare a punctelor de anchetă din totalitatea localităților geografice din regiunea studiată.

Legătura strânsă între cel de-al doilea și al treilea capitol din această lucrare devine evidentă în momentul în care analizăm rezultatele anchetelor dialectale desfășurate în cadrul cercetării noastre. Pe baza principiilor teoretice din capitolul al doilea, s-au desfășurat anchete dialectale în punctele de anchetă, rezultatele transcrise fonetic, folosind instrumente de specialitate, apoi răspunsurile subiecților anchetați au fost analizate dintr-o multitudine de perspective lingvistice (particularități fonetice – accentul, vocalismul, consonantismul, fonetisme comune și diferite în puncte de anchetă, particularități fonetice specifice graiului moldovenesc și ardelenesc, modificări fonetice, aspecte morfologice și lexicale), și acestea documentate temeinic. Toate aceste aspecte fonetice, morfologice și lexicale au constituit subiectul câte unui subcapitol dedicat, constituind o explorare amănunțită și documentată a particularităților fonetice și lingvistice ale graiului din zona de cercetare.

Capitolul al patrulea vine ca o continuare organică și necesară a descoperirilor din capitolul anterior, plasând variațiile de pronunție ale subiecților anchetați dincolo de contextul strict fonetic-dialectologic în cel sociolingvistic. Analiza influenței multitudinii de

combinații posibile pornind de la factori ca originea subiecților anchetați, vârsta acestora, sexul, statutul social și situația de comunicare relevă complexitatea dinamicii graiului. Această complexitate devine și mai aparentă studiind dispunerea în format tabelar a interpretării, în secțiunea de Anexe a prezentei lucrări de cercetare. Capitolul al patrulea a adus o contribuție semnificativă la înțelegerea complexității și diversității graiului regional în contextul socio-lingvistic. Analiza detaliată și documentarea acestor variații a reprezentat un pas important în prezenta cercetare a graiului local, în mod particular prin segregarea exemplelor prelevate din anchete în categorii distincte de cercetare = variații de pronunție în funcție de originea subiecților, sexul, vârsta și statutul social al subiecților anchetați, cât și în funcție de particularitățile situației de comunicare.

Capitolul final al acestei cercetări a reprezentat un moment crucial în care s-a efectuat o analiză comparativă între descoperirile prezente și sursele academice anterioare, care au servit drept referință fonetic-dialectologică pentru graiul local investigat. Prin această analiză, am avut oportunitatea de a observa evoluția răspunsurilor subiecților anchetați într-o perioadă extinsă de timp, care acoperă perioada redactării ALR (Atlasul Lingvistic al României), ulterior studiilor realizate în cadrul NALR (Noul Atlas Lingvistic al României), și până în prezent, în timpul elaborării prezentei lucrări.

Compararea rezultatelor prezente cu datele din ALR a relevat schimbările semnificative în pronunția și utilizarea limbii în graiul studiat. S-au identificat evoluții și modificări fonetice notabile, precum și variații semnificative în utilizarea regională a anumitor cuvinte sau foneme. Această analiză comparativă ne-a permis să evidențiem tendințele lingvistice pe parcursul deceniilor și să înțelegem mai bine dinamica limbajului în regiunea studiată.

Mai mult decât atât, analiza comparată a prezentelor rezultate cu datele din NALR a adus la lumină continuitatea și schimbările înregistrate în graiul local. S-au identificat similitudini notabile între rezultatele prezente și cele din NALR, ceea ce sugerează că unele caracteristici dialectale au rămas constante în timp, în timp ce altele au suferit schimbări semnificative. Această perspectivă longitudinală ne-a permis să evaluăm stabilitatea și dinamica graiului regional pe o perioadă mai lungă de timp.

De asemenea, s-a putut confirma că studiul actual a adus contribuții semnificative la cunoașterea graiului local și a pus în lumină noi date și informații care pot fi folosite ca referință pentru cercetări viitoare în domeniul dialectologiei și foneticii. S-au putut identifica particularități fonetice și lexicale specifice regiunii studiate, precum și influențele variabilelor sociale și geografice asupra limbajului. Aceste rezultate contribuie la extinderea cunoașterii

noastre despre evoluția și caracteristicile graiului regional. Acest final capitol concentrează importanța prezentei cercetări, oferind o imagine de ansamblu asupra evoluției și caracteristicilor graiului local în comparație cu sursele academice anterioare.

BIBLIOGRAFIE

Atlase

ALR I – Atlasul lingvistic român, partea I, vol. I, Sever Pop, Cluj, 1938.

ALR II - Atlasul lingvistic român, vol. al II-lea, Sever Pop, Sibiu-Leipzig, 1942.

NALR-Mold. Bucov. = Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina, de V. Arvinte, S. Dumistrăcel, I. A. Florea, I. Nuță, A. Turculeț, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, vol. I, 1987; Editura Academiei Române, Iași, vol. II, 1997.

NALR-Mold. Bucov. = Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina, de V. Arvinte, S. Dumistrăcel, I. A. Florea, I. Nuță, A. Turculeț și L. Botoșineanu, D. Hreapcă, F.-T. Olariu, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”

Volume de specialitate

AVRAM, A. Palatalizarea labialelor și problema corelației de timbru palatal în consonantismul limbii române, în SCL, An. 23, Nr. 3, 1972.

BERIAN, Augustin, Monografia Domeniului Borca și Sabasa-Farcașa din județul Suceava, București, Tipografia „Gutenberg” Joseph Gobl, Strada Doamnei, 1906.

BIDU-VRĂNCEANU, Angela, CĂLĂRAȘU, Cristina, IONESCU – RUXĂNDIOIU, Liliana, MANCAȘ, Mihaela, PANĂ – DINDELEGAN, Gabriela, Dicționarul de științe ale limbii, Ed. Nemira, București, 2005.

BÎIA, Petru, FLORIAN, Smaranda, Teiul din inima munților, Monografia comunei Poiana Teiului, Editura Capriccio, Piatra Neamț, 2015

BÎRLEANU, Ion-Horia, Curs de dialectologie românească, Partra I, Probleme teoretice, Editura Universității, Suceava, 2000.

BÎRLEANU, Ion-Horia, Graiurile din Valea Șomuzului Mare. II. Fonetica, Editura Sedcom Libris, Iași, 2000.

BUZĂ Mircea, Dicționarul geografic al României, Vol. I, Editura Academiei Române, 2008.

CANTEMIR, Dimitrie, Descrierea Moldovei, Editura Litera, Chișinău, 1997.

CARAGIU MARIOȚEANU, Matilda, GIOSU, Ștefan, IONESCU-RUXĂNDIOIU, Liliana, TODORAN, Romulus, Dialectologie română, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.

CIOLAC, Maria, Questions de sociolinguistique, Ed. Universității din București, 2006.

COȘERIU, Eugen, Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică, Chișinău, «Știința», 1994.

CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, Gheorghe, Mic dicționar de terminologie lingvistică, Editura Albatros, București, 1980.

COȘERIU, Eugen, Prelegeri și conferințe, Institutul de Filologie română „A. Philippide”, 1992-1993.

COTEANU, Ion, Elemente de dialectologie a limbii române, Editura Științifică, an 1961.

COTEANU, Ion, Micul dicționar academic, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic, 2010.

DUMISTRĂCEL, Stelian (coord.), HREAPCĂ, Doina, BÎRLEANU, Ion Horia, Ancheta dialectală ca formă de comunicare, Editura Academiei Române, Iași, 1997.

FRĂȚILĂ, Vasile, Probleme de dialectologie română, Editura Astra, Blaj, 2010.

FRÂNCU, Constantin, Curente, școli, direcții și tendințe în lingvistica modernă, Casa Editorială Demiurg PLUS, Iași, 2016.

GHEȚIE, Ion, Aspecte ale evoluției africatelor *ê* și *g* la fricative în graiurile moldovenești, în SCL, An. 24, Nr. 6, 1973.

GHEȚIE, Ion (coord.), Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532- 1780), Editura Academiei Române, București, 1997.

GHIORGHIU, Ion, Monografia comunei Poiana Teiului, Editura Nona, Piatra Neamț, 2001.

GRAUR, Al., Mioara Avram, Laura Vasiliu, Gramatica limbii române vol. I+II, editia a II-a revizuita, editura Academiei, 1966.

GUIA, Sorin, Câteva aspecte privitoare la tratamentul dentalelor în dacoromâna actuală, în „Caietele Sextil Pușcariu”, II, Cluj-Napoca, 2015, p. 193.

GUIA, Sorin, Dialectologie română. Studii și corpus de texte, Editura Vasiliana'98, Iași, 2014.

HERSENI, Traian, Sinteze Sociologice, Sociologia limbii, Ed. Științifică, București, 1975.

IONESCU-ROXĂNDIOIU, Liliana, De la sociolingvistică la pragmatică și analiză discursului, Ed. Universității din București, 2020.

IONESCU-ROXĂNDIOIU, Liliana și CHIȚORAN, Dumitru, Sociolingvistică, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975.

IONESCU-RUXĂNDIOIU, Liliana, CHIȚORAN, Dumitru, Sociolingvistică. Orientări actuale, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.

IODAN, Iorgu, Limba română contemporană, Editura Ministerului Învățământului, București, 1956.

LABOV, William, Principles of Linguistic Changes, Internal factors, vol. I, Wiley-Blackwell, A John Wiley & Sons, Inc. Publication, 2010.

LAHOVARI, George Ioan (1898). „Borca, com. rur.” (PDF). Marele Dicționar Geografic al României, București

PHILIPPIDE, Alexandru, Originea românilor, vol. II, Editura Viața Românească, Iași, 1928.

POSEA, Grigore, Enciclopedia geografică a României, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 611.

PUȘCARIU, Sextil, Limba română, vol. II, Rostirea, Editura Academiei Române, București, 1994 (Ediție îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram).

ȚIGĂU, Gheorghe, Liceul Mihail Sadoveanu Borca-Neamț, Editura Adam, Piatra Neamț, 2004.

UNGUREANU, Cristina, Dicționar de terminologie sociolingvistică, Institutul European, 2017.

UNGUREANU, Cristina, Sociolingvistică contemporană, Institutul European, Iași, 2020.

RUSU, Valeriu, Introducere în studiul graiurilor românești, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977.

RUSU, Valeriu (coord.), Tratat de dialectologie românească, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1984.

RUSU, Valeriu (coord.), Tratat de dialectologie românească, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1984.

SALA, Marius, Contribuții în fonetica istorică a limbii române, Ed. Academiei RSR, Buc, 1970.

ȘERBAN, Vasile, Fonetica, Timișoara, 1997.

TURCULEȚ, Adrian, Graiul din zona Câmpulungului Moldovenesc. Fonetica, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2002.

TURCULEȚ, Adrian, Introducere în fonetica generală și românească, Casa Editorială Demiurg, Iași, 1999.

ZUGUN, Petru, Limba română contemporană. Fonetica și Fonologia, Editura Universității Al. Ioan Cuza, Iași, 1976.

Articole publicate

CREȚU, Florentina Camelia, Conducting the dialectal survey in the lower space of Bistrița Valley, publicat în volumul conferinței Communication, Context, Interdisciplinarity, Volume no. 6, 2020, Tg. Mureș.

CREȚU, Florentina Camelia, The problem of vocalism in the commune of Borca, Neamt county, publicat în The Proceedings of the International Conference Communication, Context, Interdisciplinarity, Volume no. 7, 2022, Tg. Mureș.

Surse online

<https://galbazinuldornelor.ro/crucea/>

<https://www.primariacruceasv.ro/>

<https://distanta.ro/holda/47.349291,25.605011>

<https://primariabrosteni.ro/>

<http://www.primariaborca.ro/comuna/asezare-geografica/>

<http://www.primariaborca.ro/comuna/clima/>

<http://www.primariaborca.ro/comuna/flora-si-fauna/>

<http://scoalaborca.ro/istoricul-scolii/>

<https://scoli.didactic.ro/grupul-scolar-nicolai-nanu-brosteni>

<https://borca.mmb.ro/6712-istoricul-parohiei-borca>

<http://melidonium.ro/2012/06/21/monumente-si-insemne-memoriale-din-judetul-neamt/>

<http://turntv.ro/targul-de-craciun-ansamblul-folcloric-izvoarele-borcutului/>

<http://ziarulceahlaul.ro/ansamblul-drumul-baltagului-borca-la-muzeul-national-al-satului-dimitrie-gusti/>

<https://sites.google.com/site/romaniananatura56/home/carpatii-rasariteni/stanisoara/exact-pe-urmele-vitorei-lipan-eroina-din-baltagul-borca---crucea-talienilor---pasul-stanisoara-muntii-stanisoara>

https://ro.wikipedia.org/wiki/Masivul_Ceahl%C4%83u

https://ro.wikipedia.org/wiki/Parcul_Na%C8%9Bional_C%C4%83limani

<http://budacu.com/>

<https://primariafarcasa.ro/comuna-farcasa/monografia-comunei/>,

<https://ro.db-city.com/Rom%C3%A2nia--Jude%C8%9Bul-Neam%C8%9B--Farc%C8%99a>

<http://comuna.info/harta-farcasa-nt/>

<https://dexonline.ro/definitie/slatin%C4%83>

<https://dexonline.ro/definitie/b%C3%A2igui>